

zó író. Mindkét névforma használatos volt a korban, kinyomtatott művein a Veresmarti alak szerepel, kortársai is így emlegették. Baranyai ref. családból származott, Tolnán és Debrecenben tanult. 1596-tól rektor Cegléden, Kecskeméten, ref. lelkész Nagykőrösön. 1599-ben a tatár portyázók elől híveivel együtt a Nyitra m.-i Ürménybe menekült. 1604-ben →Forgách Ferenc püspök kat.-ellenes beszédei miatt bebörtönöztette, s itt Bellarmino könyvét adták kezébe. Fogásából Bocskay hadai szabadították ki. 1605–08 között prédikátor Komjátiban. Paptársaival állandó vitákba bonyolódott, végül hosszas lelki küzdelem után 1610-ben katolizált, ebben →Pázmány Péter hatása is érvényesült. Vágsellyén lett plébános, majd pozsonyi kanonok, 1627-től bátai apát. 1610-ben kezdte írni fő művét, *Megtérése históriáját*, amely 1634 k. készült el, de kéziratban maradt (Turócszentmárton, Matica-könyvtár), csak a modern korban adták ki. Ebben konverziójának lelki folyamatát tárja fel, kételyeit és teológiai bizonyágkeresését írja le, műve ezért a vitairatokhoz áll közel. Erkölcsi vívódásait és hitbeli kételyeinek erősödését elbeszélő keretben adja elő, vitázó partnereit eleven színekkel jellemzi. Saját vallásváltásának történetét követendő példának, exemplumnak is szánta. Többi művei főként térítő és tanító jellegűek, újszülött katolicizmusának bizonyágai. *Tanácskozás* címmel Pázmány biztatására Leonhardus Lessius belga jezsuita hitvédelmi művét (*Consultatio*, 1609) ültette át magyarra, majd ennek további kiadásait (1612, 1640) kibővítve, az elleniratokat cáfolva adta ki. Ez felekezetváltásának igazolását, legitimációját szolgálta. Az „eretnekeknek adott hitnek megtartásáról” szóló vitairata a német jezsuita Martinus Becanus két írásának (*Epistola*, 1619; *De fide Deo servanda*, 1611) fordítása. Az *Intő s tanító levél* bátai híveit kívánta erősíteni kat. hitükben.

**Művei és kiad.:** *Tanácskozás*, Pozsony, 1611, <sup>2</sup>1612 (ehhez csatolva: *Meisner Boldizsár fogásinak is megrostálása*); *Intő s tanító levél*, Pozsony, 1639; *Az eretnekeknek adott hitnek megtartásáról*, Pozsony, 1641; *Megté-*

*rése históriája*, kiad., bev. IPOLYI Arnold, I–II, Bp., 1875–78; *Magyar emlékirók*, kiad. BITSKEY István, Bp.–Pozsony, 1982 (részletek a *Megtérése históriájából*); *Vörösmarti Mihály kálvinista prédikátor megtérése históriája*, kiad. JANKOVICS József, NYERGES Judit, kísérő tanulmány JANKOVICS József, Bp., 1992.

**Irod.:** NEMESKÜRTY István, *A magyar széppróza születése*, Bp., 1963; BITSKEY István, *História, emlékirat, önvallomás*, in *Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. VARIAS Béla, Bp., 1987 (Memoria Saeculorum Hungariae, 5); BARICZ Ágnes, *Tanácskozás és környéke: Veresmarti Mihály fordításairól és vitáiról*, in *Devóciók, történelmek, identitások*, szerk. GÁBOR Csilla, Kolozsvár, 2004; Uő, *Veresmarti Mihály (maga) ajánlásai*, in *A történetmondás rétegei a kora újkorban*, szerk. GÁBOR Csilla, Kolozsvár, 2005; Uő, *Veresmarti Mihály és hitvitái*, in „*Tenger az igaz hitrül való egyenetlenségek eláradó özöne*”. *Tanulmányok 16–19. századi hitvitáinkról*, szerk. HELTAI János, TASI Réka, Miskolc, 2005; Uő, *A könyvek használata [...] Veresmarti Mihály [...] esetében*, in *Könyves műveltség Erdélyben*, összeáll. BÁNYAI Réka, Marosvásárhely, 2006; Uő, *A konverzióelbeszélés mint élettörténet Veresmarti Mihály *Megtérése* históriájában*, in *Emlékezet és devóció a régi magyar irodalomban*, szerk. BALÁZS Mihály, GÁBOR Csilla, Kolozsvár, 2007.

Bitskey István

**Verestói** György, cséri, id. (Bonyha, 1698. jan. 25.–Kolozsvár, 1765. márc. 6.)

Ref. egyházi író. →Ifj. Verestói György apja. Bonyhai és székelyudvarhelyi iskolázás után 1713-tól a kolozsvári ref. kollégium diákja. 1720-tól teológiát és természettudományokat tanult Franekerben. 1728-tól bölcsészeti, 1758-tól teológiai professzor Kolozsvárt. 1760-tól az erdélyi egyházkerület püspöke. Diszsertációján (*De palma ardente*, Franeker, 1725) kívül halotti beszédek és verseket írt. Előadásai kéziratban maradtak. Küzdött a magyar nyelvűségért, a tudományos társaságokért. Beszédei az elvilágiasodó oráció mintapéldái, széles körű tudományos ismeretekről tanúskodnak. Olyan népszerűek voltak, hogy „né-

melyek kétszeri nyomtatás után is csakhamar” elfogytak, és csaknem húsz évvel halála után összegyűjtve is megjelentek. A túlbujjázó barokk retorikai stílus utolsó képviselői közé tartozott. Különösen gyakran hivatkoznak Alvinczi Krisztina felett 1733-ban mondott beszédére, melynek fő témája az „Erdélyország – Tündérország” toposz. Egyik halotti orációját Móricz Zsigmond is hosszan idézi *A fáklya* c. regényében. Nevezetes Jékely Zoltánnak az az emlékbeszéde, amelyet ~ stílusában írt, és amely a 18. sz.-i orátor munkáinak alapos ismeretét bizonyítja. Verseire Csanádi Imre hívta fel a figyelmet.

**Kiad.:** *Magyar versek*, Kolozsvár, 1772, 1781; *Holtakkal való barátság*, I–II, Kolozsvár, 1783; *Régi magyar prédikációk 16–18. század. Egyetemi szöveggyűjtemény*, kiad. SZELESTEI N. László, Bp., 2005 (a „tündéres” oráció modern átírásban).

**Irod.:** TÖRÖK István, *A kolozsvári collegium 18. századi tanárainak életrajza*, Protestáns Közlöny, 1886; JÉKELY Zoltán, *Tséri Verestói György, a 18. század erdélyi orátora*, in Uő, *A Bárány vére*, Bp., 1981; CSANÁDI Imre, *Mesterek és mesterkedők. Tallózás a 18–19. század rosszul ismert magyar költészetében*. Kortárs, 1982/5; NÉMETH S. Katalin, *Magyar orátor a 18. században: Verestói György*. It, 1984; LUKÁCSY Sándor, *Szép magyar írásoknak mindenek gyönyörködtető kertecskéje – Verestói György (1698–1765)*, Kortárs, 1993; KIBÉDI VARGA Áron, *A halotti beszéd pragmatikája Verestói György ürügyén*, in *A magyar művelődés és a kereszténység. A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai*, II, szerk. JANKOVICS József, MONOK István, NYERGES Judit, Bp.–Szeged, 1998; EGYED Emese, *A gyászpompa. Látás és fantázia felnőtiskolája*, in *School and Theatre. School and Theatre in the Past and Nowadays / Iskola és színház. Az iskolai színjátszás múltja és jelene*, [a 2002. évi miskolci konferencia előadásai], CD-ROM, szerk. KEDVES Csaba, NAGY Júlia, Miskole, 2002; NÉMETH S. Katalin, *Verestóiról – másként*, in *Kolligátum. Tanulmányok a hetvenéves Bíró Ferenc tiszteletére*, szerk. DEVESECOVI Balázs, SZILÁGYI Márton, VADERNA Gábor, Bp., 2007.

Németh S. Katalin

**Verestói** György, cséri, ifj. (Szilágy-nagyfalu, 1739. febr. 3.–Kolozsvár, 1794. szept. 14. vagy 16.)

Ref. egyházi író. →Id. Verestói György fia. Iskoláit Kolozsvárt, 1761-től Franekerben végezte. 1764-től lelkészi állásokat töltött be, 1767-től Kolozsvárott élt. 13 halotti beszéde, köztük a Mária Terézia emlékére mondott is megjelent, disszertációját Franekerben nyomtatták ki.

**Kiad.:** *Dissertatio theol.-philologica de duobus philosophorum Aegyptiorum, Mosi olim resistentium, ordinibus*, Franeker, 1764.

**Irod.:** Ifj. Verestói György emlékére, Kolozsvár, 1794 (versek).

Németh S. Katalin

### veretlen ezüst

A 12. sz.-i magyar →dénár alacsony súlya és finomsága miatt nagyobb összegek kifizetésére alkalmatlan volt, még ha a →pézt mérlegelve használták is. Ezért – idegen pénzek használata mellett – nagyobb súlyú ezüstöntvényeket (néhány száz gramm) készítettek, és ezekkel fizettek. A ~ általában pogácsa alakú volt, de más forma (pl. kettős rombold) is előfordult. Ha az öntvény az adott kifizetéshez viszonyítva túl nagy volt, a fölösleget levágták belőle.

A ~ Mo.-on a 12. sz.-ban jelent meg, s használata a 13. sz. első felére volt jellemző. Általában a →friesachi dénárokkal egy leletben kerül elő Mo.-on, de az oklevelek is e korban említik.

**Irod.:** HÓMAN Bálint, *Magyar pénztörténet*, Bp., 1916; FRITZ DWORSCHAK, *Ungarische Silberbarren des 12. Jahrhunderts*, Numizmatikai Közlöny, 28–29(1929–30); GEDAI István, *A 13. századi veretlen ezüst forgalma Magyarországon*, Numizmatikai Közlöny, 82–83(1983–84).

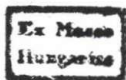
Gedai István

**Vergerio**, Pier Paolo (Capodistria, 1370. júl. 23.–Buda, 1444. júl. 18.)

Humanista tudós és nevelő, a szabad művészetek, a jog és az orvostudomány doktora. Padovai tanulmányai és tanársága (1385–1405) után a Carrara uralkodócsalád, 1405-től a pápai udvar hivatalno-



ma esse in quibus bene considerari  
liberum parentem ut facile possit  
na uti merito generatur: primi  
ut honestat illos nominibus appellent.  
Nam est uti parvi momenta no  
pama actura in decorato nominat



Vergerio, De ingenuis moribus et liberalibus studiis adolescentiae, Mantova, 1423–46 között. OSZK

ka. A konstanzi zsinaton (1414–18) Zsigmond császár szolgálatába áll, 1418-tól mint császári referendarius Mo.-on élt. Zsigmondnak görög műveket fordított latinra, közülük csak Arrianos-fordítása maradt fenn; megörökítette a király életét és tetteit (elveszett). Az 1440-es években közép-európai és Mo.-on működő olasz humanisták látogatták budai házáat, ahol irodalmi vitákat és versengéseket tartottak. ~ e humanista kör szellemi vezetőjeként nagy hatással volt a mo.-i →humanizmus kialakulására. Humanista levélgyűjteménye még Itáliában keletkezett, azonban Közép-Európában írt levelei közül csak két teljeset és egy töredéket ismerünk. Ez utóbbiak egy-egy morálizáló fejtegetéssel ellátott humoros történetet (facetiát) tartalmaznak. *Paulus ad iuvenum mores corrigendos* c. műve a humanista komédia mintájává vált; *De ingenuis moribus et liberalibus studiis adolescentiae* (1402) c. könyve az első humanista nevelési mű. Szónoki tevékenysége is jelentős.

**Kiad. és irod.:** *De ingenuis moribus et liberalibus studiis adolescentiae*, ed. Attilio

GNESOTTO, Atti e memorie della R. Accademia di Scienze, lettere ed arti in Padova, 1918; *Epistolario di Pier Paolo Vergerio*, ed. Leonardo SMITH, Roma, 1934; Alessandro PEROSA, *Per una nuova edizione del Paulus del Vergerio*, in *L'Umanesimo in Istria*, Firenze, 1983; Florio BÁNFI, *Pier Paolo Vergerio „il Vecchio” in Ungheria*, Archivio di Scienze, Lettere ed Arti della Società Italo-Ungherese Mattia Corvino (Supplemento a Corvina), 1939, 1–3, 17–29, 1940, 1–30; HUSZTI József, *Pier Paolo Vergerio és a magyar humanizmus kezdete*, FK, 1(1955), 521–533; PAJORIN Klára, *A magyar humanizmus Zsigmond-kori alapjai*, in *Művészet 1387–1437*, 1987; KLANICZAY Tibor, *A magyarországi akadémiai mozgalom előtörténete*, Bp., 1993 (HumRef, 20); PAJORIN Klára, *Vitéz János műveltsége*, ItK, 108(2004); Uő, *Alcuni rapporti personali di Pier Paolo Vergerio in Ungheria*, in *L'Umanesimo latino in Ungheria. Atti del Convegno Internazionale di Studi, Budapest, 18 aprile 2005, org. da Fondazione Cassamarca di Treviso*, a cura di Adriano PAPO, Gizella NEMETH PAPO, Bp., 2005; KISÉRY Zsuzsanna, *Vergerio és Luxemburgi Zsigmond*, in *Sigismundus*, 2006; Klára PAJORIN, *Per la storia della novella. Due narrazioni umoristiche e un frammento di 'racconto' di Pier Paolo Vergerio*, in *Syntagmatia. Essays on Neo-Latin Literature in Honour of Monique Mund Dopchie and Gilbert Tournoy*, ed. Dirk SACRÉ, Jan PAPPY, Leuven, 2009 (Supplementa Humanistica Lovaniensia, 26); Uő, *L'influsso del Concilio di Basilea sull'Umanesimo in Ungheria. I primi contatti degli Ungheresi con gli umanisti greci, in Italy and Hungary. Humanism and Art in the Early Renaissance*, ed. Péter FARBAKY, Louis A. WALDMAN, Florence, 2011.

Pajorin Klára

### vernünftige Zeitvertreiber (Der)

→folyóirat

**verőtő** →pénzverde

**Verseghy** Ferenc (1794-ig: Versegi; Szolnok, 1757. ápr. 3.–Buda, 1822. dec. 15.)

Nyelvész, költő, esztéta, író. Apja tisztviselő volt. 1766-tól Pesten, 1769-től